

Nätverket Svenska Kulturlandskap

Traditionellt åkerbruk - rågskörd

träff vid Linnés Råshult i Småland
1-2 augusti 2016

Minnesanteckningar

Traditionell rågodling – på småländskt vis

Att odla spannmål har en flertusenårig historia i Sverige. Omvandlingen från äldre tiders odling till de åkrar och det åkerbruk vi ser idag är dock så omfattande att det är svårt att riktigt föreställa sig hur det såg ut förr. Just vid Linnés Råshult i Småland bedrivs ändå traditionellt åkerbruk på 1700-talsvis. En av grödorna är råg.

Årscykel

Om våren görs jordbearbetning med lättare harvning, sådd och vältning. Mitt i högsommaren är det dags att skörda rågen. På åkern står rågen med nästan manshöga strån. Nere på marken växer en frodig och örtrik gräsvål. Om hösten nyttjas återväxten till efterbete.

Rågskörd

Rågen mejas

Man mejar säden med en vanlig lie, förstärkt med en båge som gör det lättare att få de långa stråna att lägga sig i strängar. Till skillnad mot när man slår hö så lägger man de avslagna stråna mot de som ännu står kvar. Allt för att det ska vara lättare att samla upp och binda.

rågen mejas

de nyslagna stråna samlas upp

Rågen samlas upp och binds

Stråna samlas upp i lagom stora famnar. Sedan tar man några strån, lägger om och knyter till. Då har man gjort en nek.

Rågen torkas

Nekarna ställs mot störrar, och ett par stycken träns fast på toppen. Sedan får de stå och torka.

rågen binds

rågen torkas

Spannmålssorter

Om man utgår från en traditionell kultursort så finns en stor genetisk variation. Det gäller både i ett enda ax, och i ett odlat bestånd. Det gör att man relativt enkelt kan avla fram egenskaper som man önskar. Man väljer ut ett antal ax eller t.o.m. korn och odlar dem. Efter ett par förökningsomgångar så har man fått ett nytt utsäde, olikt det gamla. På så sätt har det funnits en överskådlig mängd lokala sorter under historiens gång.

Såväl korn som råg och havre har odlats i uppemot 4 000 år i Sverige. Vete har genomgått flera utvecklingssteg: från det ursprungliga enkornsvetet, via emmervete, därefter speltvete (dinkel) till dagens brödvete. Från 1800-talets slut och fram till ungefär 1970 pågick en framstående växtförädling i landet. En hel del sorter har på så sätt dokumenterats och bevarats. Att idag lyckas hålla detta kulturarv levande i odling är en svår men angelägen uppgift. Läs mer på föreningen allkorns webbplats: www.allkorn.se.

är man fler kan man arbeta med alla moment samtidigt

Spår av äldre åkermarker

De marktytor där åkerbruk har bedrivits har många gånger varit förvånansvärt små. Under historiens gång har människan tagit olika delar av landskapet i anspråk på olika sätt, och då även odlat spannmål och andra grödor. På många håll är det åkermark även idag, och då är vanligen alla spår bortodlade. Men det finns mängder med gamla tidigare åkermarker kvar, framför allt i nuvarande skogs- och betesmarker. Med ett tränat öga kan man upptäcka lite jämnare ytor, med knappt skönjbart men ändå tillrättalagda kanter, lite varstans. Ibland är det tydligare, och det kan då även vara möjligt att tolka vid vilken tidsperiod de brukades.